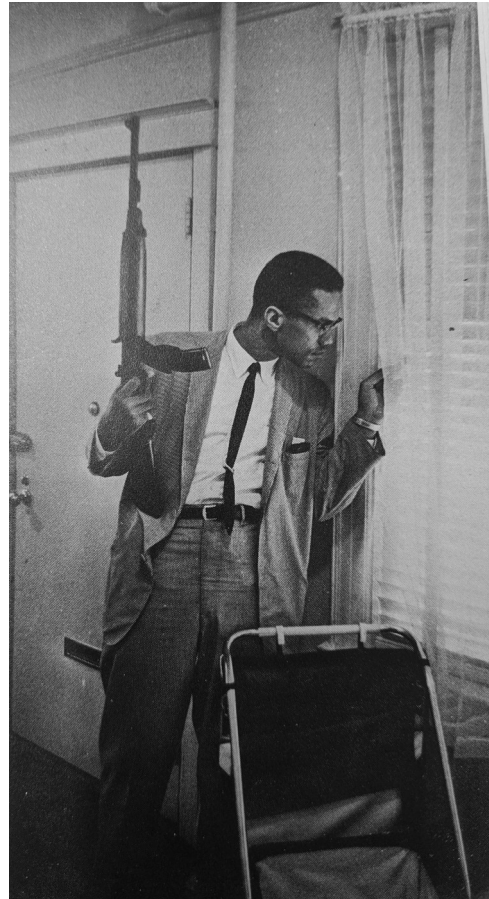
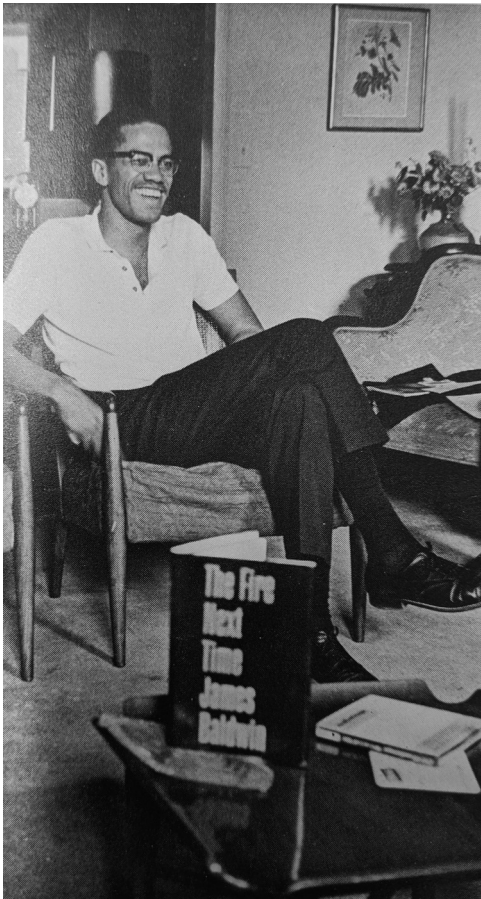

Van Malcolm Little naar Malcolm X tot El-Hajj Malik El-Shabazz

Een onderzoek naar de ontwikkeling van Malcolm X's gedachtegoed over religie en *black nationalism* rondom de periode waarin hij de *Nation of Islam* verliet: 1963 – 1965.

Pam Blankert

5973198

p.j.v.blankert@students.uu.nl

Universiteit Utrecht

Bachelor Scriptie Internationale Betrekkingen in Historisch Perspectief

Cursus: Geschiedenis-Bachelor Eindwerkstuk (GE3V14054)

Onder begeleiding van Erik de Lange

Ingeleverd op: 17-01-2020

Aantal woorden: 7994.

Samenvatting

Malcolm Little veranderde zijn naam ten tijde van de *Nation of Islam* naar Malcolm X. Als Malcolm X kende hij een grote bekendheid in zijn strijd tegen de onderdrukking van de Afro-Amerikaanse gemeenschap. In 1964 verliet Malcolm de *Nation of Islam* en bekeerde hij zich in Mekka tot de orthodoxe Islam waar hij zijn naam veranderde in El-Hajj Malik El-Shabazz. Tot zijn dood in 1965 bleef hij echter, als woordvoerder in de vrijheidsstrijd van Afro-Amerikanen, Malcolm X gebruiken.

Vandaag de dag kent de Afro-Amerikaanse gemeenschap nog steeds onderdrukking via de politieke, economische en sociale structuren in Amerika. Dit onderzoek focust zich op de ontwikkeling van Malcolm X's gedachtegoed over religie en *black nationalism* in zijn strijd tegen de onderdrukking van de Afro-Amerikanen in Amerika. De ontwikkeling van Malcolm X's gedachtegoed in de periode 1963 tot 1965 is aan de hand van een literatuuronderzoek binnen de ideeëngeschiedenis onderzocht. Het onderzoek is opgedeeld in drie perioden; Malcolm ten tijde van de *Nation Of Islam*, Malcolm in scheiding met de *Nation Of Islam* en Malcolm na de *Nation Of Islam*.

Malcolm's gedachtegoed over religie en *black nationalism* onderging een radicale verandering. Hierin vormde de breuk met de *Nation Of Islam* en zijn reis naar Afrika en het Midden-Oosten de grootste aanzet tot verandering.

Malcolm legde een verband tussen de christelijke (witte) kerk en de onderdrukking van de Afro-Amerikaanse gemeenschap in Amerika. Tijdens de *Nation Of Islam* predikte Malcolm dat religie en ras niet van elkaar gescheiden konden worden, waarmee hij het Christendom tot een wit geloof benoemde en de Islam als de ware religie voor de *black man* verkondigde.

Naarmate de spanningen binnen de *Nation Of Islam* stegen, werd Malcolm's toon minder religieus. Zo stelde Malcolm dat religie beter naar de achtergrond kon worden verplaatst ter bevordering van de eenheid onder de gehele Afro-Amerikaanse gemeenschap. Na zijn breuk met de *Nation Of Islam* startte Malcolm met een herdefiniëring van het concept *black nationalism* dat hij bleef preken tot zijn reis naar Afrika en het Midden-Oosten.

In Mekka bekeerde Malcolm zich tot de orthodoxe (Sunni) Islam en verwierp hij zijn principes over een essentiële scheiding van het witte en het zwarte ras binnen het concept van *black nationalism*. Hij bleef zoeken naar een passende definitie van zijn gedachtegoed voor de emancipatie van de Afro-Amerikaanse gemeenschap, maar werd op 21 februari 1965 vermoord door drie *Nation Of Islam* leden.

Inhoudsopgave

Inleiding	P. 3
Hoofdstuk 1: Malcolm ten tijde van de <i>Nation Of Islam</i>	P. 6
Hoofdstuk 2: Malcolm in scheiding met de <i>Nation Of Islam</i>	P. 15
Hoofdstuk 3: Malcolm na de <i>Nation Of Islam</i>	P. 20
Conclusie	P. 25
Bibliografie	P. 28

Inleiding

No religion will ever make me forget the condition of our people in this country. No religion will ever make me forget the continued fighting with dogs against our people in this country. No religion will make me forget the police clubs that come up 'side our heads. No God, no religion, no nothing will make me forget it until it stops, until it's finished, until it's eliminated.¹- Malcolm X, 1964.

De *civil rights movement* (CRM) in de jaren zestig kende in hun strijd tegen de onderdrukking van de Afro-Amerikaanse gemeenschap overwinningen, maar ook grote verliezen. Zo vonden twee prominente figuren in de CRM de dood, ondanks hun grote aanhang. Waar de christelijke predikant Martin Luther King in zijn 'I Have a Dream' speech zijn geloof in een geïntegreerd Amerika uitsprak, waarin zwart en wit vreedzaam zouden samenleven, verkondigde Malcolm X een geheel ander perspectief op rassenongelijkheid. Voor een lange periode stond Malcolm X als één van de belangrijkste woordvoerders van de *Nation Of Islam (NOI)* voor een volledige scheiding van de rassen om tot een emancipatie van de Afro-Amerikaanse gemeenschap te komen.²

Malcolm X bracht de dominante christelijke religie in Amerika in verband met de onderdrukking van de Afro-Amerikaanse gemeenschap. In zijn periode bij de NOI verklaarde Malcolm menigmaal dat de Islam de enige religie was waarin de *black man* werkelijk vrij kon zijn. Ook na zijn breuk met de NOI bleef X het concept *black nationalism* prediken al bleef hij zoekende naar een passende definitie. Het *black nationalism* dat Malcolm lange tijd verkondigde stond voor een volledige controle van de Afro-Amerikaanse gemeenschap over hun eigen politieke, economische en sociale zaken. Om onderdrukkende invloeden te voorkomen was in het *black nationalism* de scheiding van het witte en het zwarte ras essentieel.³

In deze scriptie zal onderzocht worden hoe het gedachtegoed van Malcolm X over religie en *black nationalism* zich ontwikkelde rondom de periode waarin hij de NOI verliet, 1963- 1965. Door middel van literatuuronderzoek en tekstanalyse van Malcolm X's speeches in de periode 1963 tot 1965 zal dit onderzoek zich in de methode van de ideeëngeschiedenis plaatsen. Dit specifieke onderzoeksgebied houdt zich bezig met uitdrukking, bewaring en

¹ Malcolm X, *Malcolm X speaks: selected speeches and statements*, ed. George Breitman (New York: Grove Weidenfeld, 1990), 70.

² James H. Cone, *Martin & Malcolm & America : a dream or a nightmare* (Maryknoll, New York: Orbis Books, 1991), 1-17.

³ Ibidem, 205.

veranderingen van menselijke ideeën door de tijd heen. Malcolm X's autobiografie, geschreven samen met Alex Haley, vormt een van de belangrijkste primaire bronnen.⁴ En ook van het boek *Malcolm X speaks*, waarin alle speeches van Malcolm tussen 1963 en 1965 zijn gebundeld door editor George Breitman, wordt veelvuldig gebruik gemaakt.⁵

Er is veel geschreven over de rol van religie in het rassenprobleem. Zo stelde historicus Gayraud S. Wilmore in zijn boek *Black religion and black radicalism* dat religie niet kon worden losgekoppeld van de vrijheidsstrijd van de Afro-Amerikaanse gemeenschap. Malcolm stelde ten tijde van de NOI hetzelfde. Al had Wilmore het over een vorm van zwarte religie waaronder zowel het Christendom als de Islam viel, terwijl Malcolm eerst nog sprak van de Islam als de enige ware religie voor de *black man*.⁶ Ook theoloog C. Eric Lincoln toonde in zijn boek *The black muslims in America* het nauwe verband tussen religie en ras aan. Zo omschreef hij de *black muslim movement* als een georganiseerde vorm van religieus en sociaal protest binnen de racistische maatschappij van Amerika (toentertijd).⁷

Naarmate spanningen tussen de NOI en Malcolm stegen, werd zijn toon steeds minder religieus, en stelde hij dat, om eenheid van de Afro-Amerikaanse gemeenschap te bewaren, religieuze verschillen naar de achtergrond moesten worden geplaatst omdat ze emancipatie tegenwerkten. Professor Ernest Allen jr. noemde het een seculiere oproep voor politieke transformatie.⁸ Al stelt theoloog James H. Cone dat men niet moet vergeten dat Malcolm ondanks zijn veranderingen in perspectief een diep religieus persoon was.⁹ De strijd voor rechtvaardigheid van alle Afro-Amerikanen, ongeacht religie, zag Malcolm als zijn meest belangrijke religieuze doel. Na zijn scheiding met de NOI kwam X tot de conclusie dat dit doel ook gold voor christelijke Afro-Amerikaanse leiders en toonde hij zijn bereidheid om samenwerkingen aan te gaan.¹⁰

Aangezien er weinig hedendaagse literatuur te vinden is over Malcolm X in zijn relatie tot religie *en black nationalism* hoop ik aan de hand van een gedetailleerd overzicht van Malcolm's gedachtegoed inzicht te geven in de ontwikkeling van zijn denken. Veel onderzoekers tonen wel de belangrijke religieuze component in Malcolm's denken, maar

⁴ Malcolm X en Alex Haley, *The autobiography of Malcolm X* (Penguin Classics. London: Penguin Books, 2001).

⁵ X, *Malcolm X speaks*.

⁶ Gayraud S. Wilmore, *Black religion and black radicalism: an interpretation of the religious history of Afro-American people* (Maryknoll, New York: Orbis Books, 1983), ix.

⁷ Eric C. Lincoln, *The black muslims in America* (Grand Rapids, Michigan: Eerdmans Publishing Co, 1994), xx.

⁸ Ernest Allen jr, "Religious heterodoxy and nationalist tradition: the continuing evolution of the Nation of Islam," *The Black Scholar* 26, no. 3-4 (1997): 14.

⁹ Cone, *Martin & Malcolm & America*, 164.

¹⁰ X, *Malcolm X speaks*, 20.

weiniggen geven specifiek aandacht aan het verloop ervan in zijn meest turbulente levensfase van 1963 tot 1965.

Om antwoord te geven op de hoofdvraag is deze scriptie opgedeeld in drie hoofdstukken; Malcolm ten tijde van de *Nation Of Islam*, Malcolm in scheiding met de *Nation Of Islam* en Malcolm na de *Nation Of Islam*. In het eerste hoofdstuk wordt onderzoek gedaan naar de NOI-doctrine en een analyse gemaakt van twee belangrijke speeches die Malcolm gaf als woordvoerder van de NOI. In het tweede hoofdstuk staat Malcolm's breuk met de NOI centraal. Aan de hand van zijn *Declaration of independence* speech wordt X's nieuwe positie, los van de NOI, toegelicht. En in het derde, en laatste hoofdstuk, wordt een analyse gemaakt van uitspraken van Malcolm vóór zijn reis naar Afrika en het Midden-Oosten en erna om zijn radicale verandering van perspectief met betrekking tot ras en religie te verklaren. Alle hoofdstukken zullen bijdragen aan het onderzoek naar Malcolm X's evolutie in zijn gedachtegoed over religie en *black nationalism*.

Malcolm ten tijde van de Nation Of Islam.

Malcolm werd geboren in 1925 als de zoon van predikant Earl Little. Earl was een volgeling van Marcus Garvey en sprak zich openlijk uit tegen de onderdrukking van Afro-Amerikanen. In 1931 werd het lichaam van Malcolm's vader gevonden. De politie verklaarde zijn dood als een ongeluk, maar in zijn autobiografie beschreef Malcolm het vermoeden van moord door de Klan (KKK) vanwege eerdere doodsbedreigingen. Na zijn vaders overlijden werd Malcolm uit huis geplaatst. Op zijn twaalfde stopte hij met school en in New York werkte Malcolm kort als ober in Harlem. Al gauw zakte hij af in de onderwereld van de getto. Hij begon met het dealen van drugs en nam deel aan inbraken. In 1946 werd Malcolm op eenentwintigjarige leeftijd tot tien jaar gevangenschap veroordeeld in *Charlestown prison* in Boston.¹¹

Tijdens zijn gevangenschap bekeerde Malcolm Little zich tot de *Nation of Islam* (NOI). Verschillende broers en zussen van Malcolm waren al bekeerd en overtuigden hem in brieven en bezoeken om zich ook tot de Islam te wenden. Ze noemden het de ware religie van de *black man* en de enige waarin de zwarte gemeenschap werkelijk vrij kon zijn.¹² Malcolm schreef in gevangenschap (dagelijks) naar de leider van de NOI, Elijah Muhammad.¹³ Na zijn vrijlating uit *Charlestown prison* in 1952, maakte Malcolm in rap tempo carrière binnen de NOI waar hij met zijn welbespraaktheid opviel.¹⁴ In dit hoofdstuk zal de invloed van de NOI op Malcolm's gedachtegoed worden onderzocht. Na een bespreking van de ideologie die de NOI aanhield, volgt een analyse van de *Black man's history* toespraak die Malcolm gaf in 1962 en zijn speech, *Message to the grass roots* in 1963.

De bekering

Aanvankelijk was het ondenkbaar dat Malcolm zich zou bekeren tot de Islam. In zijn eerste jaar in gevangenschap werd hij door zijn harde antireligieuze uitspraken ook wel 'Satan' genoemd door zijn medegevangenen.¹⁵ Geïnspireerd door zijn vriend Bimbi, een medegevangene, begon Malcolm aan zelfeducatie.¹⁶ Aangezien Malcolm slechts tot zijn

¹¹ X e.a., *The autobiography of Malcolm X*, 79-102.

¹² Ibidem, 248.

¹³ Ibidem, 274.

¹⁴ Ibidem, 244-287.

¹⁵ Ibidem, 246.

¹⁶ Ibidem. 244-287.

twaaftde op school had gezeten, startte hij met Engels om zijn woordenschat te vergroten. Hij las alles wat de gevangenisbibliotheek te bieden had en nam deel aan de georganiseerde debatten in *Norfolk Prison Colony*.¹⁷ Aan het lezen bij het zwakke ganglicht in de nacht hield Malcolm astigmatisme over waardoor hij na zijn vrijlating genoodzaakt was een bril te nemen. De bril werd tevens een iconisch element van Malcolm's persoon.¹⁸

Naarmate de invloed van de NOI toenam, begon Malcolm zich in zijn zelfstudie meer te richten op religie, filosofie en *black man's history*. Toch waren het ook juist zijn ervaringen van de straat die hem later een invloedrijk werver voor de NOI maakten. Na zijn vrijlating in 1952 vertrok Malcolm naar zijn familie in Detroit om zich daar bij Elijah Muhammad's Tempel no.1 aan te sluiten. In 1953 stopte Malcolm met zijn baan bij Ford Motor Company's Lincoln-Mercury Division om persoonlijk te worden opgeleid door Elijah Muhammad als predikant voor de NOI.¹⁹

Nation Of Islam

De NOI was een Afro-Amerikaanse religieus georiënteerde nationalistische beweging in Amerika.²⁰ Vandaag de dag bestaat de NOI nog steeds, al heeft de beweging menige transformaties ondergaan.²¹ In 1930 werd de organisatie opgericht door Wallace D. Fard. Na zijn mysterieuze verdwijning in 1934 werd Fard opgevolgd door Elijah Muhammad. De volgers van de 'Honourable Elijah Muhammad', zoals Malcolm X hem bleef noemen, meenden de ware kennis en religie van de *black man* te hebben gevonden in de NOI.²²

Peter Goldman noemt in zijn boek, *The death and life of Malcolm X*, de NOI een gesloten systeem van geloof en gedrag waar volledige onderwerping en actieve inzet een vereiste was. Elijah Muhammad betitelde de NOI niet als slechts een organisatie, maar als een wereld op zichzelf.²³ Een wereld waarin de Afro-Amerikaan voorop stond. De NOI hanteerde een streng deurbeleid voor de NOI Moskeeën waarin alleen Afro-Amerikanen welkom waren. De werving van nieuwe NOI-leden, een taak waar Malcolm lange tijd verantwoordelijkheid voor nam, vond voornamelijk plaats onder de meest arme Afro-

¹⁷ X e.a., *The autobiography of Malcolm X*, 277.

¹⁸ Ibidem, 289.

¹⁹ Ibidem, 288-336.

²⁰ Allen, "Religious heterodoxy and nationalist tradition," 2.

²¹ Ibidem, 2-34.

²² X e.a., *The autobiography of Malcolm X*, 250.

²³ Peter Louis Goldman, *The death and life of Malcolm X* (New York: Harper & Row, 1973), 79.

Amerikanen in de getto's van Amerika.²⁴ In de heterodoxe Islamitische doctrine die Elijah Muhammad predikte binnen de NOI, stond religie in dienst van het *black nationalism*.

Elijah Muhammad vond een gretig publiek voor zijn NOI in de zwarte getto's van Noord-Amerika. Door de *Great Migration* had een grote groep zuidelijke, arme en slecht onderwezen Afro-Amerikaanse landwerkers zich verplaatst naar Noord-Amerika. Dit bleek precies de juiste doelgroep voor de NOI. De NOI kwam voort uit het *Garveyism* en messiaanse cults in Detroit waar Elijah Muhammad Tempel no. 1 stichtte. Profetie functioneerde als de basis van de NOI en kende invloeden vanuit het Christendom, de orthodoxe Islam, *sciencefiction*, *black nationalism*, panafrikanisme en broederschap.²⁵

Het heterodoxe karakter van de NOI kende veel verschillende invloeden. Met name het belang van mythes binnen de NOI zoals die van 'Yacub's history' was opmerkelijk. *Yacub's history* gaat over een zwarte boosaardige wetenschapper, Mr Yacub, die volgens het mythische verhaal *Lost found lesson no.1* van W.D. Fard, het duivelse, witte ras creëerde aan de hand van genetische manipulatie van het originele zwarte ras.²⁶ Op de legitimiteit van Mr. Yacub kwam Malcolm later terug. In zijn autobiografie schreef hij; 'I was to learn later that Elijah Muhammad's tales, like this one of 'Yacub', infuriated the Muslims in the East. While at Mecca, I reminded them that it was their fault, since they themselves hadn't done enough to make real Islam known in the West.'²⁷

Malcolm maakte slechts enkele keren vermelding van *Mr Yacub*. Wel gebruikte hij de terminologie uit deze mythe, het dominante 'duivelse' witte ras, menigmaal in zijn speeches. De onderdrukking van het oorspronkelijk zwarte volk door het duivelse witte ras stond ook centraal in de *black man's history*. De *black man's history* was echter niet gebaseerd op een mythisch narratief, maar op de geschiedenis van de westerse beschaving vanuit het zwarte perspectief. Het gebruik van dit tot dan toe onderbelichte deel van de geschiedenis kwam menigmaal terug in Malcolm's toespraken.

Black man's history

Malcolm gaf in 1962 in een Moskee van de NOI één van zijn *Black man's history* speeches. Deze speeches functioneerden als rekruteringsmethode voor het werven van leden voor de

²⁴ Robert Terrill, "Protest, prophecy, and prudence in the rhetoric of Malcolm X," *Rhetoric & Public Affairs* 4, no.1 (2001): 30.

²⁵ Ibidem, 29.

²⁶ Allen, "Religious heterodoxy and nationalist tradition," 10.

²⁷ X e.a., *The autobiography of Malcolm X*, 262.

NOI.²⁸ Malcolm gebruikte deze geschiedenis als middel voor de Afro-Amerikaanse gemeenschap, om zich mee te identificeren, omdat zo stelde hij: ‘The thing that has made the so-called Negro in America fail, more than any other thing, is your, my lack of knowledge concerning history.’²⁹ In de geschiedenis konden religie en ras niet worden losgekoppeld, aldus Malcolm. Net als het Christendom nooit werd losgekoppeld van het witte ras, zou de NOI zich nooit afscheiden van het zwarte ras.³⁰

De *black man's history* die Malcolm verkondigde, hield in dat de geschiedenis al honderden jaren gedomineerd werd door de *white man*. De oorspronkelijke man was zwart, kwam van het continent Afrika en was verantwoordelijk voor grootse koninkrijken, beschavingen en culturen. *The devil white man*, zoals de NOI verwees, was verantwoordelijk voor het vermoorden en kidnappen van de zwarte gemeenschap in Afrika om de overlevenden te verschepen naar het westen, naar Amerika. De zwarte gemeenschap werd alle kennis van hun eigen taal, religie en cultuur ontnomen. In slechts één generatie tijd werd door middel van de verkrachting van zwarte slavenvrouwen een nieuw ras geboren. Een ras dat niet meer zijn originele kleur had en niet zijn originele familienamen kende. De slavenmeester drong zijn familienaam op, en gaf het gemixte ras de naam ‘Negro’. Het was om deze reden dat Malcolm X, zijn slavenaam ‘Little’ inwisselde voor het befaamde ‘X’.³¹

In plaats van een religie waarmee de zwarte gemeenschap zich kon identificeren, werd de ‘Negro’ gedwongen om de God van de slavenmeester te aanbidden. Een God met een blanke huid, blonde haren en blauwe ogen. Vanuit de christelijke religie werd de zwarte gemeenschap aangeleerd dat het blanke ras superieur was, en het zwarte ras vervloekt, onderdanig en gehaat.³² De NOI verkondigde het tegendeel en beschouwde het zwarte ras als superieur. Om economische, sociale en culturele onafhankelijkheid te bereiken, na honderden jaren van overheersing van het witte ras, was een absolute scheiding van de rassen essentieel volgens de NOI.³³

Met zijn *Black man's history* speeches poogde Malcolm de christelijke mythologie te ontmaskeren als venijnige leugens die emancipatoire waarheden voor het zwarte ras achterhield.³⁴ Volgens historicus Gayraud S. Wilmore is uit de zwarte christelijke kerk de

²⁸ Terrill, “Protest, prophecy, and prudence in the rhetoric of Malcolm X,” 29.

²⁹ Malcolm X, *The end of white world supremacy. Four speeches by Malcolm X*, ed. Benjamin Karim (New York: Little Brown, 1971), 26.

³⁰ Terrill, “Protest, prophecy, and prudence in the rhetoric of Malcolm X,” 30.

³¹ X e.a., *The autobiography of Malcolm X*, 257.

³² Ibidem, 337 – 338.

³³ Ibidem, 348.

³⁴ Terrill, “Protest, prophecy, and prudence in the rhetoric of Malcolm X,” 30.

politiek-theologische basis voor het *black nationalism* ontstaan die de NOI predikte. Het voorzag in organisatievaardigheden van massabewegingen, spirituele inspiratie en filosofische argumentatiestructuren voor Afro-Amerikanen, zo ook voor Malcolm X.³⁵ Uit dit onderzoek is echter gebleken dat Malcolm lange tijd de kerk juist als hét probleem van de onderdrukking van de Afro-Amerikanen beschouwde, ook al was het christelijk geloof de dominante religie van de zwarte gemeenschap. Malcolm was ervan overtuigd dat de zwarte kerk niet vrij kon zijn van de onderdrukkingen van het Christendom, die hij tot religie van de slavenmeester bestempelde. Pas na zijn scheiding met de NOI ging Malcolm samenwerken met zwarte christelijke leiders in een gezamenlijke strijd voor *civil rights*.³⁶

Vanaf zijn vrijlating in 1952 tot zijn dood in 1965 ontwikkelde Malcolm X zich als befaamd woordvoerder in het rassenprobleem. Tot zijn scheiding met de NOI in 1964 sprak hij namens Elijah Muhammad voor de NOI op zowel radio als televisie en nam hij deel aan debatten op belangrijke universiteiten. Het jaar 1963 was één vol spanningen, de druk op het rassenprobleem liep op, de *march on Washington* vond plaats en agitatie binnen de NOI aangaande Malcolm's leiderschap nam toe.

Message to the grass roots

In November 1963 sprak Malcolm X op de *Northern negro grass roots leadership conference* in Detroit. In deze periode was Malcolm al op gespannen voet met de NOI vanwege zijn kennis over Elijah Muhammads overspelige relaties met een aantal van zijn secretaresses. De toon van *Message to the grass roots* is minder religieus dan bijvoorbeeld zijn *Black man's history* speech van 1962 omdat hij in deze periode onderwerpen als moraliteit vanuit de Islam vermeed.³⁷ Ernest Allen jr, professor *Afro-American studies*, stelt in zijn artikel, *Religious heterodoxy and nationalist tradition*, dat religie vanaf 1960 meer op de achtergrond in Malcolm's speeches raakt.³⁸ Desalniettemin komt religie wel aan bod in *Message to the grass roots*, met name in hoe religie met betrekking op eenheid binnen de gehele Afro-Amerikaanse gemeenschap beter naar de achtergrond verplaatst kan worden. Professor Allen vertaalt dit in zijn onderzoek terecht naar een seculiere oproep tot politieke transformatie.³⁹ Zo startte Malcolm X al vrij snel in zijn toespraak met de volgende uitspraak:

³⁵ Wilmore, *Black religion and black radicalism*, 134.

³⁶ X, *Malcolm X speaks*, 20.

³⁷ X e.a., *The autobiography of Malcolm X*, 403.

³⁸ Allen, "Religious heterodoxy and nationalist tradition," 14.

³⁹ Ibidem.

‘What you and I need to do is forget our differences.’⁴⁰ Hij versterkte dit argument door aan te geven wat de Afro-Amerikaanse gemeenschap (wel) verbindt:

You don’t catch hell because you’re a Methodist or a Baptist, you don’t catch hell because you’re a Democrat or a Republican, you don’t catch hell because you’re a Mason or an Elk, and you sure don’t catch hell because you’re an American; because if you were an American, you wouldn’t catch hell. You catch hell because you’re a black man. You catch hell, all of us catch hell, for the same reason.⁴¹

Om eenheid te bereiken moest er worden gestopt met het publiekelijk uiten van verschillen binnen de Afro-Amerikaanse gemeenschap. In dit verenigde front was (vooralsnog) geen ruimte voor de *white man*. Het was namelijk de *white man* die in de eerste plaats had gezorgd voor de achtergestelde positie van de Afro-Amerikaanse gemeenschap en die nu voor verdere verdeeldheid zorgde binnen die groep. Malcolm moedigde een scheiding van rassen aan om eenheid te creëren binnen de Afro-Amerikaanse gemeenschap. Ter illustratie gebruikt hij de Bandung conferentie van 1954. Tijdens deze conferentie kwamen Afrikaanse en Aziatische landen samen. Er waren verschillen in religie, politieke en economische opinies onder de deelnemers. Toch kwamen ze tot overeenstemming op grond van het gemeenschappelijke kenmerk dat ze allen deelden, iedereen was van kleur.⁴²

Wederom maakte Malcolm in zijn *Message to the grass roots* speech gebruik van de *black man’s history* om zijn argument voor een scheiding van rassen in het collectieve belang van de Afro-Amerikaanse gemeenschap te versterken. Zo maakt hij het heldere onderscheid tussen de pelgrims, de *Founding Fathers*, die vanaf de *Mayflower* voor het eerst voet zette op Amerikaanse bodem. En de slavenschepen, waarop de zwarte gemeenschap verscheept werden tegen hun wil door diezelfde pelgrims, de *Founding Fathers* van Amerika.⁴³ Malcolm maakte gebruik van de *black man’s history* om zijn argument voor revolutie, die hij van de zwarte gemeenschap verlangde, kracht bij te zetten. Hierin maakte hij onderscheid tussen de *black revolution* en de *negro revolution*.⁴⁴

Een revolutie gaat over het verkrijgen van land en de onafhankelijkheid van dat stuk land. De strijd om dit te bemachtigen vertaalde zich, aldus Malcolm, altijd in een bloedige

⁴⁰ X, *Malcolm X speaks*, 4.

⁴¹ Ibidem.

⁴² Ibidem, 5.

⁴³ Ibidem.

⁴⁴ Ibidem, 9.

strijd. Behalve daar waar het de *negro revolution* betrof. Deze revolutie probeerde geweldloos te emanciperen door zich te conformeren aan de *white man*. In zijn verdere uitleg verbond Malcolm de *field negro*, de zwarte massa's, aan de *black revolution* en de *house negro*, de *uncle Tom's*, aan de *negro revolution*.⁴⁵ De *field negro* werkte op de plantages en vormde de grote meerderheid. Deze groep 'caught hell', zoals Malcolm het vertaalde, terwijl de *house negro* onder hetzelfde dak leefde als de slavenmeester.⁴⁶ De *field negro* haatte de slavenmeester waar de *house negro* zich met deze *white man* identificeerde.⁴⁷

Vervolgens koppelde Malcolm de *field negro* en de *house negro* aan zijn eigen tijd, 1963. Malcolm schaarde zichzelf onder de massa, de *field negro*, en de *house negro*, de moderne *uncle Tom's* tot de groep Afro-Amerikanen die zich geweldloos conformeerden aan de witte idealen. En zich daarmee vrijwillig onderdanig opstelden in het geloof dat zij een goede behandeling kregen.⁴⁸

Just as the slavemaster of that day used Tom, the house Negro, to keep the field Negroes in check, the same old slavemaster today has Negroes who are nothing but modern Uncle Toms, twentieth-century Uncle Toms, to keep you and me in check, to keep us under control, keep us passive as peaceful and nonviolent.⁴⁹

De *white man* maakte volgens Malcolm gebruik van (christelijk) religieuze *uncle Toms* om het lijden van de zwarte gemeenschap geweldloos te houden. Op dit moment in de speech haalde Malcolm X voor het eerst de Islam aan.

There is nothing in our book, the Koran, that teaches us to suffer peacefully. Our religion teaches us to be intelligent. Be peaceful, be courteous, obey the law, respect everyone; but if someone puts his hand on you sent him to the cemetery. That's a good religion (...) And nobody resents that kind of religion being taught but a wolf, who intends to make you his meal.⁵⁰

Onder wolf, verstond Malcolm de christelijke Amerikaan. Die volgens hem niet de *negro revolution* integreerde, maar infiltreerde om deze naar zijn hand te zetten. *The grass root*

⁴⁵ X, *Malcolm X speaks*, 10-13.

⁴⁶ Ibidem.

⁴⁷ Ibidem, 10.

⁴⁸ Ibidem, 12.

⁴⁹ Ibidem.

⁵⁰ Ibidem.

level, oftewel de massa's, hadden volgens Malcolm de potentie om de *black revolution* te ontketenen als ze wisten te ontkomen aan de controle van diens leiders, de *uncle Tom's* en de democraten. Deze controle leek even weg te vallen toen er publiekelijk onenigheid ontstond tussen Martin Luther King, Roy Wilkins en James Farmer in 1963.⁵¹ Het was op dit punt, aldus Malcolm, dat Kennedy besloot in te grijpen door de *march of Washington* te infiltreren en onder leiding te plaatsen van de grote zes: Martin Luther King, James Farmey, Roy Wilkins, John Lewis, Asa Philip Randolph en Whitney Young.⁵²

Deze leiders namen de regie over de mars en bedienden zich, volgens Malcolm, van dezelfde witte elementen die Kennedy aan de macht hadden geholpen; *labor*, de Katholieken, de Joden en de Liberaal Protestanten.⁵³

It's just like when you've got some coffee that's too black, which means it's too strong. What do you do? You integrate it with cream, you make it weak. But if you poor too much cream in it, you won't even know you ever had coffee.⁵⁴

De *Message to the grass roots* speech was de climax van een twee dagen durende *Grass roots* conferentie. Het publiek, voornamelijk Afro-Amerikaans en met een meerderheid in non-moslims, onderbrak Malcolm menigmaal met applaus. Enkele weken na de speech werd Malcolm het zwijgen opgelegd door Elijah Muhammad na X's controversiële uitspraak over Kennedy's overlijden: 'The chickens coming home to roost.'⁵⁵ Later bleken interne spanningen tussen Elijah Muhammad en Malcolm de werkelijke reden van X's scheiding met de NOI. *Message to the grass roots* was één van de laatste speeches die Malcolm X gaf voor hij de NOI verliet in maart 1964.⁵⁶

Conclusie

Waar Malcolm in zijn *Black man's history* speech nog stelde dat het rassenprobleem en religie niet van elkaar gescheiden konden worden, hadden X's uitspraken in zijn *Message to the grass roots* voornamelijk een seculiere ondertoon. In de *Grass roots* speech stond eenheid

⁵¹ X, *Malcolm X speaks*, 14.

⁵² Ibidem, 15.

⁵³ Ibidem, 16.

⁵⁴ Ibidem.

⁵⁵ X e.a., *The autobiography of Malcolm X*, 410.

⁵⁶ X, *Malcolm X speaks*, 3.

voorop. Het benadrukken van religieuze verschillen binnen de Afro-Amerikaanse gemeenschap zou juist deze eenheid verzwakken.

Wat echter opvalt is dat Malcolm een onderscheid maakte tussen de *negro revolution* en de *black revolution*. Onder de *negro revolution* plaatste Malcolm de Afro-Amerikanen die zich conformeren aan het witte Christelijke ideaal en oproepen tot het ‘vreedzaam lijden’ zoals X het in zijn speech verwoordde. De Islam daarentegen, de religie die hij zelf aanhing, nam geen genoegen met dit vreedzaam lijden en predikte zelfverdediging met een hoog ‘By any means necessary’ gehalte.⁵⁷ Naast het religieuze onderscheid toonde Malcolm hiermee ook het onderscheid tussen geweldloos en gewelddadig verzet aan. Zelf categoriseerde Malcolm zich onder de *field negro*, de massa. Hiermee verenigde hij indirect de Islam als religie voor de zwarte massa, als het logische antwoord voor de *black revolution*. En binnen deze *black revolution* was (nog) geen ruimte voor het samenkomen van zwart en wit. Want wit zwakt zwart af, zoals melk in koffie.⁵⁸

Om kort terug te komen op de hoofdvraag, er kan op dit punt gesteld worden dat Malcolm, naarmate zijn bekendheid toenam, werd uitgedaagd in zijn formulering van de boodschap van de NOI. Vanaf 1960 kregen zijn uitspraken een steeds meer seculiere ondertoon, al bleef religie wel aanwezig en benoemde hij ‘The Honourable Elijah Muhammad’ menigmaal. Als gevolg van de groeiende spanningen rondom Elijah Muhammad binnen de NOI ging Malcolm vanaf 1963 moreel, religieuze vraagstukken uit de weg en richtte hij zich op *black revolution* en *black nationalism*. Malcolm X sprak steeds meer vanuit zichzelf, als Afro-Amerikaan in plaats van als lid van de NOI. Deze retoriek werd Malcolm niet in dank afgenomen. Vanaf 1963 wordt het proces in gang gezet om Malcolm X uit de NOI te werken.

⁵⁷ X, *Malcolm X speaks*, 12.

⁵⁸ *Ibidem*, 16.

Malcolm in scheiding met de Nation Of Islam

Spanningen over de rol van Malcolm X binnen de *Nation of Islam* (NOI) begonnen op te lopen in 1963. In dit hoofdstuk zal er onderzoek worden gedaan naar Malcolm's scheiding van de NOI en hoe deze breuk van invloed was op zijn religieuze opvattingen. Om tot een antwoord te komen zullen de omstandigheden waaronder Malcolm de NOI verliet worden bestudeerd en zal er een korte analyse worden gemaakt van zijn *Declaration of independence* speech die X hield op 12 maart 1964.⁵⁹ Hiermee zal het argument dat Malcolm X zijn twijfels had bij de functie van religie als politieke emancipatiemethode voor de Afro-Amerikanen worden onderbouwd.

De scheiding

In 1958 deed Elijah Muhammad een beroep op zwarte intellectuelen om zich tot de NOI te bekeren omwille van ontwikkeling voor de autonomie van de Afro-Amerikanen. In deze periode riep Muhammad op tot een verenigd front onder de gehele zwarte gemeenschap, waarmee hij een zowel religieus als seculier leiderschap ambieerde.⁶⁰ De religieuze en seculiere doelstellingen van de NOI werden weerspiegeld in de publieke rollen van Elijah Muhammad en Malcolm X. Elijah Muhammads uitspraken raakten weliswaar hier en daar seculiere thema's, maar de toonzetting was spiritueel en gevuld met apocalyptische terminologie. Daartegenover stond Malcolm die begin jaren zestig religie slechts terloops noemde in zijn speeches. Bij hem stond de Afro-Amerikaanse strijd voor mensenrechten voorop.⁶¹

Malcolm's speeches hadden raakvlakken voor moslims en niet-moslims en maakten gebruik van de *black man's history* met betrekking tot de achtergestelde positie van de Afro-Amerikanen in het politieke klimaat van de jaren zestig. Hij maakte gebruik van situaties waar iedereen zich mee kon identificeren en trok de problematiek verder dan de Amerikaanse grenzen. Dit bracht hem enorme populariteit bij een groot publiek en in de media. Deze populariteit begon leden van de NOI tegen te staan omdat dit zou kunnen leiden tot verwarring over het leiderschap van de NOI.⁶²

⁵⁹ X, *Malcolm X speaks*, 18.

⁶⁰ Allen, "Religious heterodoxy and nationalist tradition," 13.

⁶¹ Ibidem, 14.

⁶² X e.a., *The autobiography of Malcolm X*, 400-429.

In juli 1963 kwam er bericht naar buiten over Elijah Muhammad's buitenechtelijke relaties met een aantal secretaresses die zwanger van hem bleken, of al kinderen van hem hadden gebaard. In zijn autobiografie beschrijft Malcolm hoe hij loyaal bleef aan Elijah Muhammad ondanks zijn verraad richting de religieuze NOI-doctrine waarin overspel een grote zonde was. Dit duurde voort tot Malcolm begon te merken dat hij langzaam maar zeker uit de organisatie werd gewerkt door Elijah Muhammad zelf.⁶³

Op 4 december 1963 werd Malcolm voor 90 dagen het zwijgen opgelegd door Elijah Muhammad wegens het beschadigen van het NOI imago.⁶⁴ De reden was de uitspraak die X had gedaan over de moord op John F. Kennedy, 'The chickens coming home to roost.', waarmee hij tegen het advies van de NOI in toch commentaar gaf op deze tragedie.⁶⁵

Any Muslim would have known that my "Chickens coming home to roost" statement had been only an excuse to put into action the plan for getting me out. And step one was already taken: the Muslims were given the impression that I had rebelled against Mr. Muhammad. I could now anticipate step two: I would remain 'suspended' (and later I would be 'isolated') indefinitely. Step three would be either to provoke some Muslim ignorant of the truth to take it upon himself to kill me as a 'religious duty'- or to 'isolate' me so that I would gradually disappear from the public scene.⁶⁶

Op 4 maart 1964 nam Malcolm officieel afstand van de NOI en maakte hij kort daarna bekend een nieuwe organisatie op te hebben gezet onder leiding van hemzelf, de Moslim Mosque Inc. (MMI). In eerste instantie was Malcolm's breuk met de NOI niet gebaseerd op inhoudelijke tegenstellingen. Hij verliet de NOI tegen zijn wil. In zijn autobiografie vergelijkt Malcolm de breuk met een echtelijke scheiding. Eerst vond de fysieke scheiding plaats, toen Malcolm het zwijgen werd opgelegd na zijn Kennedy-uitspraak; pas later trad de psychologische scheiding in. Malcolm's psychologische scheiding startte na de eerste doodsb bedreiging vanuit de NOI en ontwikkelde zich verder in zijn reis naar Mekka in 1964 waar hij in aanraking kwam met de orthodoxe Islam.⁶⁷ De reis naar Afrika en het Midden-Oosten zal verder worden toegelicht in hoofdstuk 3.

⁶³ X e.a., *The autobiography of Malcolm X*, 412-413.

⁶⁴ X, *Malcolm X speaks*, 18.

⁶⁵ X e.a., *The autobiography of Malcolm X*, 411.

⁶⁶ *Ibidem*, 415.

⁶⁷ *Ibidem*, 420.

Declaration of Independence

Na zijn officiële mededeling waarin Malcolm afstand had genomen van de NOI, hield hij op 12 maart een persconferentie in het Park Sheraton Hotel in New York om zijn nieuwe onafhankelijke positie in detail toe te lichten. Om verder conflict met de NOI te vermijden, weigerde Malcolm om in te gaan op de situatie tussen hem en Elijah Muhammad. Hij verklaarde dat hij Muhammad's analyse van het rassenprobleem nog steeds als de beste achtte en dat hij zich bovendien nog identificeerde met de Islam. De speech vormde desondanks de start van een veranderende visie van Malcolm X op de scheiding van rassen en *black nationalism*.⁶⁸

Na een korte introductie met betrekking tot de NOI, begon Malcolm met het nuanceren van voormalige uitspraken die hij vanuit de NOI had gemaakt. Zo stelde hij zijn statement over de terugkeer van de Afro-Amerikaanse gemeenschap naar Afrika bij naar een langetermijnvisie. De focus moest eerst liggen op de toestand van de 22 miljoen Afro-Amerikanen in Amerika. Nu hij zich vrij van de NOI kon bewegen, stelde Malcolm een flexibelere aanpak voor, waarin hij samenwerkingen met anderen niet uit de weg zou gaan.⁶⁹

Dit alles verzamelde zich in de nieuwe organisatie die Malcolm in zijn speech aankondigde, de MMI. Deze organisatie zou als een basis moeten functioneren voor een actieve deelname van Afro-Amerikanen in de politieke, economische en sociale programma's van de MMI, ongeacht iemands geloof. Zodoende kende de MMI een seculier uitgangspunt, maar functioneerde het ook als gebedshuis voor zwarte moslims. Maar boven alles lag de nadruk op *black nationalism* als filosofie van de organisatie. Malcolm definieerde dit begrip als volgt:

The political philosophy of black nationalism means: we must control the politics and the politicians of our community. They must no longer take orders from outside forces. We will organize, and sweep out of office all Negro politicians who are puppets for the outside forces.⁷⁰

Met *outside forces* doelde Malcolm op alle dynamiek buiten de Afro-Amerikaanse gemeenschap die verantwoordelijk was voor de onderdrukking van het zwarte ras. Alle

⁶⁸ X, *Malcolm X speaks*, 19.

⁶⁹ Ibidem, 20.

⁷⁰ Ibidem, 21.

adviezen die van buitenaf werden aangenomen konden de emancipatie van Afro-Amerikanen op politiek, economisch en sociaal vlak tegenwerken.⁷¹

De *Declaration of independence* speech van Malcolm X op 12 maart 1964 kan als een nuancering van visie worden gezien na zijn scheiding van de NOI. Met de Afro-Amerikaanse gemeenschap als doelwit van racistisch geweld verklaarde Malcolm het militante karakter van de organisatie in zijn speech als een kwestie van het recht op zelfverdediging. Nog meer dan voorheen legde Malcolm de nadruk op een *black nationalism* waarin eenheid van de Afro-Amerikaanse gemeenschap voorop stond, ongeacht de religieuze verschillen binnen deze gemeenschap. Juist deze eenheid was, zo stelde Malcolm, essentieel in de emancipatie van de Afro-Amerikaan op politiek, economisch en sociaal niveau.⁷²

Waar *black nationalism* in Malcolm's tijd bij de NOI nog onmiskenbaar verbonden was met religie en een separatistische filosofie, begon X na zijn scheiding van de NOI met het herdefiniëren van het begrip. Malcolm's toon van *black nationalism* werd meer seculier. Het had nog wel degelijk separatistische tendensen maar nam nu ook Afro-Amerikanen op in de MMI die niet in een absolute scheiding van rassen geloofde. Het separatisme begon zich te beperken tot emancipatiedoelen van de Afro-Amerikanen binnen Amerika in plaats van het streven naar een eigen staat.⁷³

Conclusie

Het vertrouwen van Malcolm in de NOI had door het verraad van Elijah Muhammad een enorme deuk opgelopen. Waar hij zijn loyaliteit naar Muhammad eerst volhardend doorzette, merkte Malcolm dat in zijn periode van opgelegd zwijgen, ten gevolge van de Kennedy uitspraak, de NOI en dus Elijah Muhammad hem naar buiten probeerde te werken. Malcolm ontving meerdere doodsbedreigingen vanuit de NOI na zijn vertrek en in februari 1965 werd zijn huis afgebrand met vuurbommen. Het bombardement op zijn huis vond plaats slechts enkele weken voor Malcolm's uiteindelijke dood op 21 februari 1965.⁷⁴

Waar Malcolm in zijn *Message to the grass roots* speech van 1963 religie nog gebruikte om zijn visie op de onderdrukking van de Afro-Amerikaanse gemeenschap te versterken, blijft in zijn *Declaration of independence* speech zijn geloof beperkt tot de inleiding waarin hij zichzelf nog als een moslim identificeert. De nadruk lag juist op een seculiere manier van actie voeren tegen onderdrukking om daarmee eenheid te

⁷¹ X, *Malcolm X speaks* 21.

⁷² Ibidem.

⁷³ Ibidem, 19.

⁷⁴ Goldman, *The death and life of Malcolm X*, 266.

verwezenlijken binnen de Afro-Amerikaanse gemeenschap. Nog steeds kwamen elementen ontleend aan ‘Negro politicians as puppets for the outside forces’ of een militante vorm van zelfverdediging, voor in zijn speech.⁷⁵ Alleen deze vorm van ‘framing’ koppelde hij in zijn *Declaration of independence* speech niet langer aan de Bijbel of de Koran.

Het was Malcolm’s doel om verdere onderlinge verdeeldheid binnen de zwarte gemeenschap op grond van religie te voorkomen en zo het doel van zijn nieuwe organisatie, de MMI, duidelijk te maken. Daar stond namelijk *black nationalism* voorop en deze filosofie betraf de gehele Afro–Amerikaanse gemeenschap, ook de mensen die hij eerder ‘uncle Toms’ had genoemd.

⁷⁵ X, *Malcolm X speaks*, 21.

Malcolm na de Nation Of Islam

In Malcolm X's laatste levensjaar onderging hij een radicale verandering van perspectief. Nu hij zich vrij van de *Nation Of Islam* (NOI) kon uitspreken stond het *black nationalism* niet langer in dienst van de NOI-doctrine en was er ruimte voor Malcolm's eigen politieke opinie. In dit hoofdstuk zal er een analyse worden gemaakt van de *Ballot or the bullet* speech van 1964 waarin Malcolm het politieke belang van *black nationalism* voor Afro-Amerikanen uiteenzette. Vervolgens zal er onderzoek worden gedaan naar Malcolm's reis naar Afrika en het Midden-Oosten die zijn reeds veranderende denken radicaal omgooide.

Ballot or the bullet

Tien dagen na Malcolm's onafhankelijkheidsverklaring startte hij een serie van bijeenkomsten waarin hij de ideologie en filosofie van zijn nieuwe organisatie, de *Muslim Mosque Inc.* (MMI), verder toelichtte. Op 3 April 1964 sprak Malcolm in Cleveland op een symposium genaamd, 'The negro revolt – what comes next?'. Het publiek telde een grote meerderheid van Afro-Amerikanen.⁷⁶

De titel van zijn speech, de *Ballot or the bullet*, was door Malcolm zelf gegeven en duidde op de toenemende woede over de valse beloften van de Amerikaanse overheid onder Afro-Amerikanen met betrekking tot achterblijvende burgerrechten. Deze toenemende woede deed volgens hem het *black nationalism* groeien.⁷⁷

Na Malcolm's scheiding van de NOI is het opvallend hoe weinig religieuze verwijzingen hij maakte in zijn speeches, zo ook in de *Ballot or the bullet* speech. Malcolm verklaarde in het begin van de toespraak; 'Although I'm still a Muslim, I'm not here to discuss my religion.'⁷⁸ Theoloog James H. Cone stelt terecht dat Malcolm de NOI-doctrine in zijn speeches vermeidde om de eenheid onder de Afro-Amerikaanse gemeenschap te bevorderen en te behouden.⁷⁹

De *Ballot or the bullet* titel stond voor de keus tussen politieke emancipatie of gewelddadige revolutie. 'A ballot is like a bullet. You don't throw your ballots until you see a target, and if that target is not within your reach, keep your ballot in your pocket,'⁸⁰ Malcolm

⁷⁶ X, *Malcolm X speaks*, 23.

⁷⁷ Ibidem.

⁷⁸ Ibidem, 24.

⁷⁹ Cone, *Martin & Malcolm & America*, 194.

⁸⁰ X, *Malcolm X speaks*, 38.

had geen vertrouwen in de Amerikaanse overheid en de aankomende verkiezingen van 1964. Hij noemde het een complot: een complot om de Afro- Amerikanen tevreden te houden door een aantal bekende ‘Negro’ leiders goede banen te geven, wetsvoorstellen betreffende de achtergestelde positie van Afro-Amerikanen zo lang mogelijk uit te stellen en beloftes niet na te komen.⁸¹

You don’t have anybody putting blocks in your path but people who are a part of the government. The same government that you go abroad to fight for and die for is the government that is in a conspiracy to deprive you of your voting rights, deprive you of your economic opportunities, deprive you of decent housing, deprive you of decent education.⁸²

Het belang van *black nationalism* voor de Afro-Amerikaanse gemeenschap stond centraal. Religie, zo stelde Malcolm, was iets wat binnen de kerken of moskeeën moest blijven. Want ondanks religieuze verschillen had iedereen binnen de Afro-Amerikaanse gemeenschap volgens X hetzelfde probleem; namelijk de politieke, economische en sociale exploitatie door toedoen van de *white man*. Malcolm benadrukte hierbij dat hij niet anti-wit wilde zijn, maar anti-onderdrukking.⁸³

Hetzelfde gold voor Malcolm’s nieuwe organisatie, de MMI, die hij kort besprak in zijn *Ballot or the bullet* speech. ‘It’s true we’re Muslims and our religion is Islam, but we don’t mix our religion with our politics and our economics and our social and civil activities-not any more.’⁸⁴ Deze scheiding tussen religie en politiek zou kunnen worden gezien als een argument voor de scheiding van kerk en staat. De scheiding van kerk en staat zou wederom een manier zijn om aan de onderdrukkende tendens van het Christendom te ontkomen, die volgens Malcolm onmiskenbaar vervlochten was met de Amerikaanse overheidsstructuur.

Malcolm’s *black nationalism* hield Afro-Amerikanen verantwoordelijk voor hun eigen politieke, economische en sociale ontwikkeling om onderdrukking te voorkomen. Na zijn scheiding met de NOI bleef X *black nationalism* gebruiken als oplossing voor het rassenprobleem. Omdat Malcolm geen oplossing zag binnen Amerika internationaliseerde hij het probleem van burgerrechten in Amerika naar een zaak van mensenrechten voor de Verenigde Naties. Zo identificeerde Malcolm zich op een gegeven moment niet langer als

⁸¹ X, *Malcolm X speaks*, 38.

⁸² Ibidem, 31.

⁸³ Ibidem, 24.

⁸⁴ Ibidem, 38.

Amerikaan maar als Afrikaan. ‘That’s who we are, Africans that are in America. You’re nothing but Africans. Nothing but Africans. In fact, you’d get further calling yourself African instead of Negro. Africans don’t catch hell. You’re the only one catching hell.’⁸⁵ Als Afrikaan had Malcolm een identiteit gevonden buiten het onderdrukkende systeem van Amerika dat de Afro-Amerikaan als ‘Negro’ bestempelde.⁸⁶

Met het afstand doen van de Amerikaanse identiteit deed Malcolm een beroep op hulp van buiten af. Hij sprak zowel over de *African brothers*, als over de *Asian* en *Latin-American brothers*.⁸⁷ Allen hadden zij gemeen dat ze van kleur waren en daarmee vaak te maken kregen met het superioriteitsgevoel van de witte bevolking. Met hun bijval in de Verenigde Naties zou de zaak van de onderdrukking van Afro-Amerikanen in Amerika volgens Malcolm aan politieke macht winnen.⁸⁸

Uit dit onderzoek komt naar voren dat de strijd voor rechtvaardigheid voor Afro-Amerikanen Malcolm’s voornaamste doel was. Met zijn uitspraken bood hij inzichten en handvaten voor het zich ontworstelen aan de Amerikaanse onderdrukkende structuur. De NOI als systeem van gedrag en religie, zoals historicus Peter Goldman het beschreef, kan worden gezien als de nalatenschap van de NOI die van blijvende invloed was op Malcolm’s gedachtegoed.⁸⁹

Het was het systeem van gedrag voor de Afro-Amerikaanse gemeenschap, los van religie wat Malcolm lange tijd bleef prediken waardoor er een seculiere emancipatiemethode overbleef die zich vertaalde naar Malcolm’s definitie van *black nationalism*. Theoloog James H. Cone benadrukte dat Malcolm ondanks zijn absolute scheiding van religie en *black nationalism* een diep religieus persoon was.⁹⁰ Het was Malcolm X’s voornaamste religieuze doel om de onderdrukking van alle Afro-Amerikanen tegen te gaan.⁹¹ En dit doel mocht niet ten koste gaan van onenigheid binnen deze groep gebaseerd op religieuze verschillen. Pas na zijn reis naar Afrika en het Midden-Oosten besloot Malcolm dat het rassenprobleem wel in Amerika opgelost kon en moest worden, maar niet langer in het kader van *black nationalism*.⁹²

⁸⁵ X, *Malcolm X speaks*, 36.

⁸⁶ Ibidem.

⁸⁷ Ibidem, 35.

⁸⁸ Ibidem.

⁸⁹ Goldman, *The death and life of Malcolm X*, 81-83.

⁹⁰ Cone, *Martin & Malcolm & America*, 164.

⁹¹ Ibidem.

⁹² X, *Malcolm X speaks*, 58.

Mekka, een verandering van perspectief

Slechts tien dagen na de *Ballot or the bullet* speech vertrok Malcolm naar Mekka om de Hajj te lopen.⁹³ Zijn bezoek aan het Midden Oosten en Afrika zorgde voor een radicale verandering in Malcolm's visie op de scheiding van rassen en de religieuze inhoud van de Islam. Met zijn bedevaartstocht naar Mekka had Malcolm de titel *El Hajj* verdient, waarna hij zijn naam veranderde naar El-Hajj Malik El-Shabazz.⁹⁴

Malcolm bezocht Egypte, Libanon, Saoedi Arabië, Nigeria, Ghana, Algerije en Marokko. Tijdens zijn bezoeken ontmoette hij studenten, journalisten, ambassadeurs, leden van het parlement en van de overheid. Zijn strijd tegen het rassenprobleem in Amerika stond centraal in gesprekken die hij daar voerde. De invloed van de moslimwereld, zoals Malcolm in zijn brieven vermeldde, bleek groot op de visie van X op religie, ras en zijn ontwikkeling van het panafrikanisme.⁹⁵

Malcolm's negatieve visie op het witte ras werd meer gematigd van toon na zijn terugkomst, in het bijzonder zijn generalisatie van het gehele witte ras als de verantwoordelijke voor de onderdrukking van Afro-Amerikanen. Twee dagen na zijn terugkomst deed hij tijdens een speech in Chicago de volgende uitspraak:

My pilgrimage to Mecca served to convince me that perhaps American whites can be cured of the rampant racism which is consuming them and about to destroy this country. In the future, I intend to be careful not to sentence anyone who has not been proven guilty. I am not a racist and do not subscribe any of the tenets of racism. In all honesty and sincerity it can be stated that I wish nothing but freedom, justice and equality: life, liberty and the pursuit of happiness – for all people. My first concern is with the group of people to which I belong, the Afro-Americans, for we, more than any other people, are deprived of these inalienable rights.⁹⁶

In Mekka was Malcolm tot de conclusie gekomen dat Elijah Muhammad's doctrine, waarbij het witte ras als duivels werd gezien, in strijd was met de orthodoxe Islam. Malcolm zag op zijn reis broederschap en zusterschap tussen allerlei moslims, ongeacht kleur en zonder vooroordelen. De raciale harmonie die Malcolm op zijn reis te zien kreeg beschreef hij als een spirituele wedergeboorte. Theoloog James H. Cone stelt in zijn boek *Martin & Malcolm & Amerika* dat Malcolm's late kennis van de orthodoxe Islam te verklaren valt door een blind

⁹³ De Hajj is de bedevaartstocht naar Mekka die elke Moslim eens in zijn leven moet voltrekken.

⁹⁴ X, *Malcolm X speaks*, 58.

⁹⁵ Ibidem.

⁹⁶ Ibidem.

vertrouwen in de NOI en Elijah Muhammad. Pas na het verbreken van deze relatie startte Malcolm zijn herdefiniëring van zijn gedachtegoed, met zijn reis naar Mekka als een zeer bepalend element in zijn radicale verandering van perspectief.⁹⁷

Malcolm's herdefinitie van ras betekende ook een ombuiging van het begrip *black nationalism*. Nu hij op de hoogte was van het bestaan van witte Afrikaanse revolutionairen besloot Malcolm dat ook zij betrokken moesten worden in de strijd tegen onderdrukking.⁹⁸

Hoewel Malcolm's kijk op ras was veranderd, bleef zijn militante visie op raciale onderdrukking hetzelfde. Daar kwam bij dat zijn bezoek aan Afrika voor een diepe identificatie met antikoloniale revoluties had gezorgd.⁹⁹ Zo stelde hij dat de *black freedom movement* in Amerika niet kon worden losgekoppeld van de vrijheidsstrijd in Afrika tegen de kolonisator, waarmee hij zijn internationale perspectief vergrootte. Na zijn terugkeer in Amerika sprak Malcolm minder over *black nationalism* en burgerrechten wat terug is te zien in zijn Chicago-speech. Steeds meer sprak hij over de mensenrechten voor alle mensen, ongeacht hun kleur.¹⁰⁰

Conclusie

In een jaar tijd onderging Malcolm X een radicale verandering van perspectief met betrekking tot religie en ras. Na zijn scheiding met de NOI was X genoodzaakt zijn definitie van *black nationalism* te herdefiniëren naar een begrip dat dichter bij zijn persoonlijke politieke ideeën stond, en wel met een seculiere ondertoon om eenheid onder de Afro-Amerikaanse gemeenschap te bewaren.

Malcolm's reis naar het Midden Oosten en Afrika en zijn bekering tot de orthodoxe Islam hadden een directe invloed op zijn visie op de scheiding van ras voor de emancipatie van de Afro-Amerikaanse gemeenschap. Nu hij witte moslims en witte revolutionairen had ontmoet die harmonieus samenleefden en werkten met mensen van kleur, kwam X tot de conclusie dat *black nationalism* niet langer de lading dekte voor zijn gedachtegoed over de emancipatie van Afro-Amerikanen. Malcolm bleef zoeken naar een passende beschrijving van zijn gedachtegoed waarmee de Afro-Amerikaanse gemeenschap zichzelf zou kunnen emanciperen binnen de structuren van Amerika. Helaas werd Malcolm kort na zijn terugkomst van het leven beroofd waardoor een verdere ontwikkeling van zijn gedachtegoed uit bleef.

⁹⁷ Cone, *Martin & Malcolm & America*, 205.

⁹⁸ X, *Malcolm X speaks*, 60

⁹⁹ Ibidem.

¹⁰⁰ Ibidem, 58.

Conclusie

Na meerdere doodsbedreigingen en pogingen werd op 21 februari 1965 Malcolm X tijdens een toespraak in Harlem neergeschoten door drie leden van de *Nation of Islam* (NOI). Talmadge Hayer, Norman 3X Butler en Thomas 15X Johnson werden in 1966 veroordeeld voor de moord, die Malcolm zelf al menigmaal had voorspeld.¹⁰¹

Man, if you think Bro. Malcolm is dead,
You are out of your cotton picking head,
Just get up off your slumbering bed,
And watch his fighting spirit spread.

Every shut eye ain't sleep,
Every goodbye ain't gone.¹⁰²

-Lewis Michaux-

Uit zijn plotselinge dood ontsprong een immense populariteit voor Malcolm als de ultieme strijder die stierf voor zijn doel om de Afro-Amerikanen te bevrijden van onderdrukking.¹⁰³ Malcolm X maakte in zijn leven een opmerkelijke ontwikkeling door van een antireligieuze Harlem-gangster tot een belezen en welbespraakte predikant en filosoof. In dit onderzoek lag de focus op de vraag hoe Malcolm X's gedachtegoed over religie en *black nationalism* zich ontwikkelde rondom de periode, 1963-1965, waarin hij de *Nation of Islam* verliet.

Malcolm X's gedachtegoed heeft in de periode 1963 tot 1965 een enorme ontwikkeling ondergaan. Zo ging hij van zijn geloof in de NOI over op de orthodoxe Islam waartoe hij zich in Mekka bekeerde. Malcolm bewoog zich van NOI's definitie over het concept *black nationalism*, naar zijn eigen definitie, waarbij hij uiteindelijk tot de conclusie kwam dat *black nationalism* mogelijk helemaal niet de juiste definitie was voor zijn filosofie van de emancipatie voor de Afro-Amerikaanse gemeenschap. Maar in elke fase en in elke definitie zoals theoloog James H. Cone ook stelde, stond het welzijn en de eenheid van de Afro-Amerikaanse gemeenschap voorop.¹⁰⁴ Dit was Malcolm's constante drijvende kracht.

¹⁰¹ Goldman, *The death and life of Malcolm X*, 377.

¹⁰² Ibidem.

¹⁰³ Ibidem, 380.

¹⁰⁴ Cone, *Martin & Malcolm & America*, 297-300.

De link die Malcolm X legde tussen de christelijke (witte) kerk en de onderdrukking van Afro-Amerikanen, verbindt religie onmiskenbaar met zijn gedachtegoed over de emancipatiestrijd van de Afro-Amerikaanse gemeenschap. Tot 1963 stelde Malcolm dat religie niet kon worden losgekoppeld van ras. Zo was het Christendom verbonden aan het witte ras. En was de Islam de ware religie voor het zwarte ras. Binnen de doctrine van de NOI was Malcolm vrij van de ideologische onderdrukking die het Christendom op de zwarte gemeenschap uitoefende. Onder de Afro-Amerikaanse gemeenschap was echter het Christendom de dominante religie, en Malcolm wilde ook doordringen tot hen aangezien het broederschap waar hij zo vaak over sprak, de gehele zwarte bevolking betrof, ongeacht religie. Want christelijk, moslim of atheïstisch, alle Afro-Amerikanen hadden met elkaar gemeen in een racistische samenleving te leven, die via politieke, economische en sociale structuren hun gemeenschap onderdrukte. Daarmee bleef zijn seculiere toon, na zijn breuk met de NOI in 1964, de boventoon voeren. En ging hij na zijn reis naar Afrika van anti-wit, naar anti- onderdrukking in zijn universele strijd voor mensenrechten.

Dit onderzoek sluit zich aan bij de veronderstelling van Historicus Gayraud S. Wilmore en theoloog Eric C. Lincoln dat religie ten tijde van Malcolm X niet kon worden losgekoppeld van de vrijheidsstrijd van de Afro-Amerikaanse gemeenschap.¹⁰⁵ Ondanks Malcolm's diep religieuze persoonlijkheid, die volgens theoloog James H. Cone zijn grootse drijvende kracht was, werd X's toon in de periode 1963 tot 1965 steeds minder religieus.¹⁰⁶ Het *black nationalism* dat Malcolm predikte tot zijn reis naar Afrika en het Midden-Oosten, stond in dienst van de gehele Afro-Amerikaanse gemeenschap. Hoewel Wilmore's aanname dat het *black nationalism* zijn politiek-theologische basis kent vanuit de zwarte kerk niet in lijn staat met Malcolm's perspectief waarin het Christendom oorzaak van de onderdrukking is, zocht X na zijn scheiding met de NOI toenadering tot christelijke *civil rights* strijders om het bereik van de beweging te vergroten.¹⁰⁷

In dit onderzoek is een analyse gemaakt van Malcolm X's veranderende gedachtegoed rond de periode van vertrek uit de NOI. Vanuit dit onderzoek zou een vervolgonderzoek naar religieuze en seculiere emancipatiemethode een goede aanvulling zijn. Ook zou een diepere analyse van Malcolm X's reizen naar Afrika en het Midden-Oosten van grote toevoeging kunnen zijn. Deze reizen, bleek uit dit onderzoek, waren van onmiskenbare invloed op het

¹⁰⁵ Wilmore, *Black religion and black radicalism*, ix. ; Lincoln, *The black muslims in America*, xx.

¹⁰⁶ Cone, *Martin & Malcolm & America*, 164.

¹⁰⁷ Wilmore, *Black religion and black radicalism*, 134.

radicaal veranderde perspectief van Malcolm X in zijn laatste levensjaar. De invloed van deze reis wordt wel genoemd in secundaire literatuur, maar het ontbreekt aan een uitgebreide analyse van de impact daarvan op Malcolm X. Hierin zouden de lokale contacten die Malcolm opdeed in zijn reis naar Afrika en het Midden-Oosten als een goed startpunt kunnen functioneren.

Malcolm X's erfenis kent een enorme impact onder Afro-Amerikanen. Zo werd als reactie op zijn dood in 1965 de militante *Black Panthers Party* opgericht en was X het onderwerp van menig boek, documentaire en film.¹⁰⁸ Ondanks de geboekte vooruitgang blijft ook vandaag de dag de onderdrukking van de Afro-Amerikaanse gemeenschap een probleem. De opkomst van de *black lives matter* beweging in 2015 is hier een goed voorbeeld van. Huidige generaties blijven inspiratie putten uit voorgaande generaties. Met name uit de generatie van de jaren zestig waarin de *civil rights movement* groter en krachtiger was dan ooit tevoren. Weinig mensen spraken zo vurig en bevlogen als Malcolm X.

¹⁰⁸ Goldman, *The death and life of Malcolm X*, 379.

Bibliografie

Primaire Bronnen:

- X, Malcolm, and Alex Haley. *The autobiography of Malcolm X*. London: Penguin Books, 2001.
- X, Malcolm. *Malcolm X speaks : selected speeches and statements*. Bewerking door George Breitman. New York: Grove Weidenfeld, 1990.
- X, Malcolm. *The end of white world supremacy. Four speeches by Malcolm X*. Bewerking door Benjamin Karim. New York: Little Brown, 1971.

Secundaire Bronnen:

- Allen, Ernest Jr. "Religious heterodoxy and nationalist tradition: the continuing evolution of the Nation of Islam." *The Black Scholar* 26, no. 3-4 (1997): 2-34.
- Cone, James H. *Martin & Malcolm & America : a dream or a nightmare*. Maryknoll, New York: Orbis Books, 1991.
- Goldman, Peter Louis. *The death and life of Malcolm X*. New York: Harper & Row, 1973.
- Lincoln, Charles Eric. *The black muslims in America*. Grand Rapids, Michigan: Eerdmans Publishing Co, 1994.
- Terrill, Robert. "Protest, prophecy, and prudence in the rhetoric of Malcolm X." *Rhetoric & Public Affairs* 4, no.1 (2001): 25-33.
- Wilmore, Gayraud S. *Black religion and black radicalism : an interpretation of the religious history of Afro-American people*. Maryknoll, New York: Orbis Books, 1983.

Afbeelding Voorblad:

- Charles, Don Hogan (Fotograaf). *Ebony Magazine*. In: Wilmore, Gayraud S. *The death and life of Malcolm X*. New York: Harper & Row, 1973.